

Mörkret i slutet av tunneln

Det finns olika typer av mörker. Det finns nyanser av svart, från de mjukt blåtonade skuggorna i gränderna dit gatlyktorna inte riktigt når inne i staden, till den kompakta svärtan som bara finns på landsbygden.

Mörkret i staden, där någon ljuskälla alltid lyckas ta sig in mellan persiennraderna eller genom glipan under dörren, är levande. Där kan skuggor och rörelser anas även där en gatlykta slocknat, eftersom nästa aldrig är speciellt långt bort. Inga mörkläggningsgardiner klarar att helt utestänga ljusföroreningarna som gör natthimlen så där sjukligt orangetonad i kanterna.

I staden är mörkret levande.

Utanför staden är mörkret något annat. Ogenomträngligt, omöjligt att se igenom. I gengäld får vi stjärnhimlen i hela sin prakt, världens höga tak helt utan förorening eller hinder. I gengäld får vi förstärkta ljud, där varje löv i vinden, varje litet prasslande blir tydligare. Men mörkret på landsbygden i sig, är dött. Ruttnande, kompakt och evigt. Inga skuggor rör sig genom det – och om de gör det, ser vi dem inte ändå. Om de gör det, vill vi inte se dem.

Allt detta tänkte jag på medan jag gick mot bilen, endast upplyst av matsalslampornas sken ut genom fönstret och ner på marken, där de bildade sex sneda rektanglar mot sensommargräset. I norra Portugal håller sig värmen kvar in i oktober, men nätterna är kalla och hindrar skogsbränderna och svaveldoften från att lägga sitt rökiga täcke över regionen. Det är min favoritårstid här.

De andra gästerna, grannar och några släktingar på besök, hade åkt för någon timma sedan. Jag och min moster satt en stund ute på terrassen i tystnad. Det var bara vi två och varsin kopp espresso, invirade i ullfilar på de slitna plaststolarna, innan jag skulle köra till semesterhuset vi hyrt. Min sambo och lilla O åkte dit med svärmor hem tidigare, så att hon skulle komma i säng i tid. Kanske för att jag och moster skulle få lite tid tillsammans också. Att bara få sitta tysta en stund.

Espresson var också viktig för att orka hela vägen till huset. Fågelvägen var det inte speciellt långt mellan mosters hus och det vi hyrt i en av de mer pittoreska bergsbyarna. Men de smala serpentinvägarna gjorde körningen långsamt, även om en bit av sträckan gick att ta via en landsväg i en dalgång som tvärtemot de slingriga bergsvägarna var en extremt rak asfaltlinje genom landskapet.

Redan när jag krypkört nedför de första tvära kurvorna längtade jag ut till den raka asfalten i dalen på andra sidan berget. Med klassisk portugisisk fado på låg volym i bilradion och helljusen på, vaggades jag snart in i rytmen av att växla ner, bromsa, sväng, gasa ur kurvan, växla upp, och sedan börja om igen. Det var påfrestande pedaltrampning.

Strax var jag framme vid stoppskylten som markerade att den första omgången bergsvägar var slut, och det var dags för en vänstersväng in på den raka landvägen. Tankarna om mörkret slog mig igen när jag väntade in en mötande bil. Förutom hans eller hennes framlyktor och mina egna, var mörkret sådär landsbygdstungt som det aldrig blev inne i stan. Inte ens stjärnorna verkade lysa speciellt starkt idag, trots att det var nymåne och inget hindrade dem.

Mörkerrädslan som brukade plåga mig som barn började röra på sig igen. Minnet av skräcken, från sommarstugor och lika mörka svenska landsvägar, väcktes till liv igen av vägen som låg framför mig.

Efter en sista nervös blick bakåt mot tallskogen och mörkret jag lämnade bakom mig, svängde jag ändå ut på vägen. En kik i baksätet för att kontrollera att ingenting gömde sig där – det gjorde det inte – och sedan gasa iväg igen. Komma upp i fart och låta växelfoten vila, låta pulsen gå ner.

Efter knappt en kilometer in på landvägen började fadosändningen brusa och täckningen försvann. Jäkla dalgångar, tänkte jag och vred av radion. Mobilen som låg på sätet bredvid visade också ”Ingen täckning”. Det gjorde mig lite orolig att vara utan det konstanta bakgrundsljudet av plockande gitarrer och klagande sångröster på det där språket jag bara nästan förstod, mest för att jag var rädd för att somna. Orolig över att inte kunna ringa om jag skulle köra i diket. Att ta körkortet först i vuxen ålder innebär tyvärr att man minns alla förmaningar från körskolan, och just faran med att somna bakom ratten underströk min lärare flera gånger.

Jag var rädd för att vakna av smällen när bilen mötte en trädstam.

Var inte löjlig nu, var bara uppmärksam och håll rörlig blick, påminde jag mig, och lät ögonen svepa från sida till sida av vägen vars svarta asfalt endast lystes upp av mina helljus. Farthållaren vågade jag inte slå på, då skulle jag säkert nicka till och köra ner i diket.

De gulnande löven på träden intill vägen fångade ljuset effektivare än de som fortfarande hade lite klorofyll kvar, i skenet såg de nästan vita ut. De slingrande grenarnas reflektioner var som upplysta blodådror mot natthimlen. Skogen bestod av en del tallar, men främst höga, massiva ekar som nästan växt samman ovanför vägen, och lite sly däremellan.

Det var som om jag körde i en tunnel av stammar och bladverk.

Vägen var rak men böljande, och bara ibland kunde jag verkligen se lika långt som helljuset sträckte sig framåt – oftast dolde en liten kulle eller sänka hur långt framåt vägen sträckte sig. Jag gäspade till, och förbannade mig själv: somna inte! Stam efter stam passerade mig på båda sidor, i en rytmisk takt som var farligt sövande.

Jag provade radion igen, men den fungerade fortfarande inte.

Jag drog ner temperaturen i bilen, precis som jag visste att man skulle göra när man skulle hålla sig vaken vid nattlig körning. Det måste finnas någon eukalyptusodling nära också, för jag kunde förnimma den mintiga doften i luften som virvlade ut ur AC:n.

Efter ytterligare knappt tio minuter och hundratals stammar började det kännas som att jag borde nå slutet av landsvägen snart. Borde nå fram till punkten där den förgrenade sig i två vägar – en mot bergen dit jag skulle, och en till väg som jag aldrig tagit tidigare. Jag hade aldrig reflekterat över hur absurt lång raksträckan var egentligen. När någon annan satt med i bilen och diskuterade något man hört från skvallret kring mosters middagsbord, eller dagsljuset sken gyllene mellan ekarna, var sträckan över så snabbt. Här, ensam i den lilla hyrbilen, var det plötsligt en evighet.

Jag satt och reflekterade kring tidsuppfattning och hur olika det kan vara, när jag plötsligt såg något i den högra backspegeln.

Det kan inte varit mer än en millisekund, men jag var säker på att jag sett något mellan stammarna, en rörelse. När mina helljus svepte förbi mellanrummet mellan två extra tjocka ekar, rörde sig något i slyn. Det här är en obygd, det är klart det finns en massa nattaktiva djur här, påminde jag mig, men min blick rörde sig om möjligt ännu snabbare över vägbanan. Ett vildsvin, det där som min moster kallade *porco de pinho*, tallbarsgris, de fanns i mängder inne i skogarna häromkring, eller en vildkatt. Kanske var det den ovanliga iberiska vargen, *lobo ibérico*, som hade börjat komma tillbaka till området på senare år.

Det finns alltid en naturlig förklaring, sa jag lugnande till mig själv.

Mina händer var svettiga mot ratten, och jag började undra om jag åkt åt fel håll, borde inte korsningen komma när som helst nu? Men jag hade ju sett skylten, tagit av åt vänster och inte kört mot Lamego. Det mindes jag säkert – men tog det verkligen mer än tjugo minuter till korsningen? Jag skakade på huvudet. Jag visste inte säkert hur lång raksträckan var, så varför oroa mig?

Ljustunneln som mina billyktor skapade tog sig framåt stam för stam, meter för meter på den släta, mörka asfalten. Det kompakta mörkret vek undan för en kort stund, för att sedan snabbt fälla ned sin tunga ridå bakom bilen igen. De röda baklyktorna lyste bara upp

några meter, och när jag slängde en blick i backspegeln såg det ut som att jag precis kört iväg från en svart vägg.

Jag hade inte mött någon sedan bilen som var på väg åt andra hållet när jag körde på landsvägen. Inte sett något ljus från en avsides bondgård eller sett en bys eldflugeliknande ljuskällor mot ett berg i fjärran. Medan jag sökte efter något tecken på liv runt omkring, tittade jag då och då nervöst bak på den svarta väggen, föreställde mig att den jagade mig framåt. Det var en barnslig mardrömsfantasi såklart, men den gjorde mig ändå ännu mer uppskruvad. Så pass att jag hoppade till i sätet och körde över en bit i det motsatta körfältet när bilen plötsligt gav ifrån sig ett BING när bränslelampan tändes och berättade för mig att det snart var dags att tanka. Jag räknade snabbt i huvudet och kom fram till att jag borde klara mig både hem, och att vi till och med hann till bensinpumpen i grannbyn innan det var helt slut i tanken. Och det med marginal.

Det lilla röda ljuset gjorde mig ändå nervös. Här var jag, ensam i en anonym hyrbil i en mörk dalgång i de portugisiska bergen när bensinen sinade. En perfekt start på en skräckfilm.

När jag flyttade blicken mot den digitala klockan på instrumentpanelen gick en kall kåre nedför min ryggrad. Hade det gått ytterligare tio minuter? Det hade tagit oss ungefär trettio minuter att köra till min moster, men nu tog det trettio bara att ta sig genom dalen? Jag måste köra långsammare än förut, insåg jag och tryckte ned gaspedalen ytterligare, vilket fick stammarna och de vita strecken att bli suddigare längst vägrenen.

Trots att farten gjorde omgivningen otydligare, såg jag det snart igen. En rörelse i ögonvrån, något mörkt som störde ljuskäglan från helljuset på höger sida för en halv sekund. Kylan från bilfläktarna och den isiga eukalyptusdoften gav mig gåshud, och jag började höra min egen puls dunka i trumhinnorna. Jag kramade om ratten hårdare och insåg att mina händer darrade lite. Förbannade mörkerrädsla, fobier och katastroftankar, ingen annan skulle reagera så här löjligt kallsvettigt på en vanlig, mörk landsväg, skällde jag på mig själv. Det är bara samma gamla hjärnspöken som återvänder.

Samtidigt repeterade en liten röst i bakhuvudet ett citat som jag sett på något nätcommunity i min ungdom.

Just because you're paranoid, doesn't mean they're not after you.

Jag såg på hastighetsmätaren att jag passerat gränsen för ansvarsfull körning, och saktade ned en aning, när det rörde sig i slyn alldeles till vänster om bilen. Det såg ut som något skakade om de låga eukalyptusbuskarna. När jag tittade i backspegeln såg jag två gula prickar blänka till i mörkret, och försvinna. Trots att hjärtat slog som om det ville pumpa sig

ut ur bröstkorgen, sa jag bestämt till mig själv att ja, se, det var ett djur av något slag. Tänk om det var något ovanligt, *lobo* eller kanske ett lodjur. Medeltidens vidskeplighet hade nästan utrotat rovdjuren från dessa trakter, och i mörkret kunde jag nästan förstå varför människan så hängivet försökt ta död på hela vargarten.

Jag letade med handen till höger och fick tag på mobilen. Tryckte igång skärmen, och innan den stängdes av på grund av låg batterinivå såg jag att den fortfarande stod på ”Ingen täckning”. Min hand skakade när jag la tillbaka den på sätet intill. Jag hade verkligen inget sätt att få kontakt med omvärlden – men det kunde inte vara långt kvar nu. Det var bara mörkret, den ständiga rörelsen genom mörkret som började krypa mig under skinnet, inget annat. De rasslande löven längst vägen som fick mig att mardrömsfantisera.

Stammarna som passerade rytmiskt, den låga tunneln som ekarnas trädkronor bildade över asfalten ramade in ljuskäglorna från bilen. Vägen såg ut att ha asfalterats någon gång det senaste året. De två smala filerna var mörka och jämna, men inte så mörka att helljuset reflekterades i svärtan. Längst kanterna varvades den tjocka slyn med gräsklädda dikesslänter, som sluttade ned från ekskogen mot vägrenen.

Som en tunnel utan ett ljus i slutet.

Ett darrande ögonkast mot bilklockan visade att jag kört i över 45 minuter. Det var inte möjligt, jag borde vara framme nu. Hade jag svängt fel? Mindes jag fel väg? Kallsvetten bröt fram över pannan. Skulle bensinen räcka hela vägen tillbaka till moster om jag vände om? Hur kunde det kännas som att tiden gick så långsamt, när klockan tickade på så fort?

Jag fortsatte genom tunneln, fäste mina ögon på det vita vägstrecket längst bort från mig och vägrade vända blicken mot slyn när den rörde sig runt om bilen, vägrade kasta ett enda ögonblick i backspeglarna. Djuret, eller vad det än var som rörde sig i vegetationen längst vägen, höll farten med mig.

Jag bara körde, som i trans, vidare och vidare genom mörkret.

Klockan visade snart att resan pågått en timma, och jag började få svårt att hålla borta de verkliga tårarna ur mina trötta ögon. När skulle bensinen ta slut och bilen dö? Jag borde hinna fram, om allt var som det skulle borde jag hinna fram innan bränsletanken var ens för tom. Men det var inte som det skulle. Dalen tog aldrig slut.

Ett skorrande ljud kom från motorhuven, men jag tittade inte dit.

Jag förnekade att bilens motor började rycka till, regelbundna skakningar som saktade in farten. Vägrade tro på att den började stanna redan nu, innan jag ens kommit fram till korsvägen.

Med en sista hostning la motorn av.

Jag försökte frenetiskt gasa, men hyrbilen bara skakade. Den rytmiska takten av att passera ek efter ek gick allt långsammare, min glasartade blick på strecken i vägbanan gick ryckigare, till bilen gav ifrån sig en sista hostning. Jag rullade ett par hundra meter till, jag var i en lätt nedförsbacke, men snart vände landsvägen uppåt och bilen stannade helt. Helljusen var fortfarande på, och instrumentbrädans orangea sken lyste upp inne i bilen.

Ett par minuter satt jag blickstill. Försökte få pulsen att gå ner medan jag sorterade mina valmöjligheter i huvudet. Tryckte igång telefonen en gång till, men den lade direkt av. Försökte starta bilen en gång till, men den tände inte över huvud taget. Skulle jag sitta här och vänta, inlåst i bilen medan jag väntade på att en bil skulle passera – kanske i morgon bitti? Skulle jag börja gå längst vägen och hoppas att jag stötte på ett hus längre fram? Skulle jag gå tillbaka mot moster? Kaoset i mina tankar gjorde ingen nytta, så jag satt kvar, fortfarande med händerna på ratten, och andades i den allt kallare nattluften.

Då slocknade framlyktorna och instrumentpanelen också.

Det finns olika typer av mörker. I staden, hemma, är mörkret alltid inramat av ljus. Gatlyktor, ljusföroreningar, tända lampor i grannhuset, eller åtminstone ficklampan på mobilen. Utanför bilen var mörkret så kompakt att det verkade fuktigt. Levande. Som om vi lika gärna kunde vara på havsbotten, under ett mörkblått, tungt täcke av vatten. Som om hela världen landat i en evig sömn och bara jag var vaken.

När jag öppnade bildörren var det som att äntligen andas ut. Jag hade inte ens insett att jag bestämt mig för att lämna fordonet, men det kändes rätt att stiga ut i mörkret. Mina torra ögon vattnades i kylan, och jag insåg att min reaktion att vilja blinka för att få tillbaka skärpan inte spelade någon roll, eftersom det inte fanns något att se. Ingen måne mjukade upp trädens konturer så jag kunde urskilja dem, inga stjärnor syntes genom taket av eklöv som måste finnas mellan mig och natthimlen.

Jag höll fortfarande i bildörren, min sista fasta punkt i det eviga mörkret. Lyssnade efter ljud bland träden, men det var helt stilla. Dödsstill. Det var som om jag äntligen kommit fram till det där svarta som jag jagat framför mig med billyktorna, som om min resa genom trädvalven var slut.

Jag släppte taget om bildörren och började gå.

Rakt in i mörkret vid tunnelns slut.